Συνέντευξη της Δώρας-Δήμητρας Τελώνη στη Δήμητρα Αλιφιεράκη: «Όσοι επιβιώσαμε στην οικονομική κρίση είμαστε survivors»

*Η συνέντευξη της **Δώρας - Δήμητρας Τελώνη** στη **Δήμητρα Αλιφιεράκη** δημοσιεύτηκε αρχικά στη γερμανική εφημερίδα **nd**. Η παρούσα μορφή της συνέντευξης προσαρμόστηκε και επικαιροποιήθηκε για να δημοσιευτεί στα ελληνικά.

Δήμητρα Αλιφιεράκη: Γεια σου Δώρα. Είσαι καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής. Θα μπορούσες να μου περιγράψεις με λίγα λόγια το πεδίο πάνω στο οποίο εργάζεσαι;

Δώρα- Δήμητρα Τελώνη: Είμαι αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και επίσης αναπληρώτρια διευθύντρια στο Δι-ιδρυματικό Μεταπτυχιακό «Κοινωνικά Δικαιώματα και Συνηγορία στις Κοινωνικές Υπηρεσίες» που πραγματοποιείται από το τμήμα που εργάζομαι και το τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου.

Το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό να σημειώσουμε πως είναι χωρίς δίδακτρα και αυτό έχει την σημασία του, ειδικά την περίοδο που διανύουμε με την τάχιστη προώθηση από την κυβέρνηση, των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Φαντάζομαι θα μιλήσουμε για αυτό και την πρόσφατη ακύρωση από το ΣτΕ άδειας λειτουργίας τους στη συνέχεια οπότε δεν θα επεκταθώ.

Επειδή όμως με ρώτησες για το πεδίο που εργάζομαι διδάσκω κοινωνική εργασία και πιο συγκεκριμένα το γνωστικό μου αντικείμενο μου είναι η ριζοσπαστική κοινωνική εργασία (ΡΚΕ) και οι κοινωνικές υπηρεσίες. Η Κοινωνική Εργασία, είναι μία εφαρμοσμένη κοινωνική επιστήμη που έχει ιστορικά έναν διπλό ρόλο αυτό της φροντίδας και του ελέγχου. Ιστορικά δηλαδή αλλά και στο σήμερα μπορεί να λειτουργήσει ως το «μακρύ χέρι» της εξουσίας, να εφαρμόσει και να αναπαράγει την καταπίεση και μάλιστα σε «σκοτεινές εποχές» να έχει αντίστοιχα λειτουργήσει και υπέρ των καταπιεστικών συστημάτων. Εδώ το «πρόβλημα» είναι το άτομο που θα πρέπει να νουθετηθεί, η συμπεριφορά να ελεγχθεί και βέβαια τα αίτια των προβλημάτων είναι ατομικά αυτό που λέγεται συχνά ως «blame the victim”. Για παράδειγμα τα αίτια της φτώχειας και της ανισότητας αναζητούνται στο άτομο για παράδειγμα οι άνθρωποι θεωρούνται υπεύθυνοι για την κατάσταση

επειδή είναι «τεμπέληδες», υποτίθεται πως επαναπαύονται σε επιδόματα κλπ.

Τώρα η ΡΚΕ που αναπτύχθηκε κυρίως την δεκαετία του 1970, θεωρεί πως τα προβλήματα των υποκειμένων με τους/τις οποίους/ες δουλεύουμε στις κοινωνικές υπηρεσίες - όπως η φτώχεια, η ανισότητα, προβλήματα ψυχικής υγείας, εξάρτηση, ο ρατσισμός, μισαναπηρισμός, ομοφοβία, τρανσφοβία, ανυπαρξία παιδικής προστασίας, βία κατά των γυναικών, γυναικοκτονίες κλπ έχουν δομικά αίτια. Η κοινωνική εργασία ήταν και είναι και μία πολιτική δραστηριότητα και δεν μπορεί να είναι διαφορετικά ανεξαρτήτου προσέγγισης της. Οπότε ειδικότερα η ΡΚΕ δεν συμμερίζεται όπως καταλαβαίνεις την «πολιτική ουδετερότητα» του επαγγέλματος και ακαδημαϊκού πεδίου - ακριβώς επειδή πρόκειται για επιστήμη που δουλεύει με τα πιο φτωχά κομμάτια της κοινωνίας και εφαρμόζεται σε ένα καταπιεστικό και άδικο πολιτικό και οικονομικό σύστημα, αυτό του καπιταλισμού. Είναι απαραίτητο να είναι σαφές το θεωρητικό πλαίσιο ανάλυσης των κοινωνικών προβλημάτων για φοιτητές/τριες και μέσω συγκεκριμένων θεωρητικών μοντέλων να μπορούν σε συμμαχία με τα υποκείμενα αλλά και μέσω της συλλογικής δράσης να εργαστούν σε μία απελευθερωτική κατεύθυνση. Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και η Κοινωνική Δικαιοσύνη είναι επίσης κεντρικά στην κοινωνικά εργασία, διδάσκω εκτός της ΡΚΕ και Ανθρώπινα Δικαιώματα, Κοινωνική Εργασία και Κινήματα στο προπτυχιακό και βέβαια δίνουμε έμφαση στα κοινωνικά δικαιώματα (υγεία, εκπαίδευση, βιοτικό επίπεδο) και τη συνηγορία και μέσω του μεταπτυχιακού μας. Για να το κλείσω, έχουμε το «προνόμιο» θα έλεγα μέσω της κριτικής συνειδητοποίησης, βλ. Freire, οι κοινωνικές/οί λειτουργοί να δουλεύουμε με τις κοινότητες και όχι αντί για αυτές. Η δουλειά βέβαια των κοινωνικών λειτουργών αλλά και όλων θα έλεγα που εργάζονται στην υγεία και στην κοινωνική προστασία είναι πλέον πολύ δύσκολη. Οι κοινωνικές υπηρεσίες υποφέρουν από σοβαρή υποστελέχωση, κάτι που είναι γνωστό σε σειρά κυβερνήσεων εδώ και δεκαετίες και με το άλλοθι της οικονομικής κρίσης η κατάσταση επιδεινώθηκε. Η απουσία κοινωνικής προστασίας συμπεριλαμβανομένης της παιδικής προστασίας με κοινοτική κατεύθυνση και όχι ιδρυματική είναι ένας επιπλέον λόγος. . Συνεπώς, στην πρώτη γραμμή των κοινωνικών προβλημάτων οι κοινωνικές/οί λειτουργοί βρίσκονται «χωρίς όπλα» να βοηθήσουν ανθρώπους με πολλαπλές ακάλυπτες ανάγκες ακόμα και στα πολύ βασικά. Αυτή την πραγματικότητα λοιπόν επίσης αναδεικνύουμε στην διδασκαλία και πρακτική και τρόπους αλληλεγγύης και αντίστασης αλλά και επιβίωσης θα έλεγα πλέον στις κοινωνικές υπηρεσίες.

Εγώ έχω μόνιμη θέση στο Δημόσιο Πανεπιστήμιο από το 2017. Από το 2006 έως το 2017 ήμουν ωρομίσθια και βίωσα έντονα το τι σημαίνει επισφάλεια και στα πανεπιστήμια και τα τότε (ΤΕΙ) αλλά και σε ΜΚΟ που εργάστηκα σε διάφορους τομείς. Επιπλέον βιώσαμε τις άγριες πολιτικές της λιτότητας τα χρόνια της οικονομικής κρίσης εντός και εκτός πανεπιστημίων. Είναι επιπτώσεις που ήρθαν για να μείνουν, το οποίο σημαίνει ξεκάθαρα, το ξέραμε και από τότε πολιτικά, το βιώσαμε και στα σώματά μας και στις ζωές μας, ότι η «κρίση», η οικονομική κρίση ήταν το τέλειο άλλοθι για την προώθηση σκληρών, νεοφιλελεύθερων μέτρων στο ελληνικό πλαίσιο.

Τα Πανεπιστήμια πάντως και αναφέρομαι εδώ στο Δημόσιο Πανεπιστήμιο, είναι υπέροχοι χώροι, με

ενέργεια και δημιουργικότητα όπου έχουμε ακόμη την δυνατότητα κάνουμε και πολύ ωραία πράγματα με τις φοιτήτριες και τους φοιτητές μας. Μιλάω πλέον από τη θέση της μόνιμης καθηγήτριας, που σημαίνει ότι έχω σταθερό μισθό και ασφάλεια, αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε την τεράστια επισφάλεια που υπάρχει στους νέους ερευνητές και ερευνήτριες, και βέβαια τις φοιτήτριες και φοιτητές μας που μεγάλο μέρος αυτών εργάζεται για να τα βγάλει πέρα.

ΔΑ: Πώς είναι η εργασιακή πραγματικότητα ενός ανθρώπου που δουλεύει στο ελληνικό πανεπιστήμιο; Τι σημαίνει να είσαι academic worker στην Ελλάδα;

ΔΔΤ: Σημαίνει ότι δουλεύεις πάρα πολύ και τα κάνεις όλα αλλά ο κόσμος νομίζει πως απλά διδάσκεις λίγες ώρες σε ένα αμφιθέατρο (γέλια). Εμείς ονομαζόμαστε μέλη ΔΕΠ, δηλαδή Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό, και αυτό σημαίνει η δουλειά μας είναι η διδασκαλία, η έρευνα, επιστημονικές δημοσιεύσεις, επίβλεψη μεταπτυχιακών διδακτορικών διατριβών αλλά και πολύ διοικητικό έργο σε μία αυξανόμενη γραφειοκρατικοποίηση του πανεπιστημίου με σοβαρή υποχρηματοδότηση και εδώ δυστυχώς.

Η διδασκαλία προϋποθέτει βέβαια μελέτη και έρευνα αλλά και γνώση και ενημέρωση όχι μόνο σε επιστημονικό επίπεδο αλλά και το τι συμβαίνει στην κοινωνία γιατί είμαστε μία κοινωνική επιστήμη. Η υποβάθμιση όμως των Δημοσίων Πανεπιστημίων και η απαξίωση τους με τις πενιχρές χρηματοδοτήσεις δυσκολεύει πολύ την δουλειά στα αμφιθέατρα. Για παράδειγμα στα θεωρητικά μας μαθήματα μπορεί να έχουμε από 150-250 φοιτήτριες/τες όταν οι συνάδελφοι μου στο εξωτερικό έχουν από 10 έως 25 το πολύ. Είναι πολύ δύσκολο σε μία χώρα με θερμοκρασίες πολύ υψηλές, με αμφιθέατρα που δεν αερίζονται, τάξεις που στοιχηματίζεις κάθε φορά για το αν τα air-condition και τα προβολικά θα δουλεύουν ή όχι, αμφιθέατρα που δεν είναι προσβάσιμα για ανάπηρες/ους - όχι μόνο να μεταδώσεις γνώση αλλά και να εμπνεύσεις και να προσπαθήσεις να αναπτυχθεί η κριτική σκέψη. Γιατί αυτή είναι η δουλειά μας να αναπτυχθεί η κριτική σκέψη, να αγαπήσουν την επιστήμη οι φοιτήτριες/τες μας και να ξέρουν που και πως θα βρουν την επιστημονική γνώση και όχι να φύγουν ημιμαθείς. Έρχονται λοιπόν με τα τεράστια άδολα μάτια τους οι νέες και οι νέοι άνθρωποι στα πρώτα εξάμηνα με όρεξη για ζωή και γνώση αλλά βλέπω επίσης πως είναι ήδη πολύ κουρασμένες/οι. Εκεί είναι και το μεγάλο στοίχημα πως θα μάθουν αλλά και εμείς πως θα μάθουμε από αυτές και αυτούς γιατί η γνώση και η κριτική σκέψη χρειάζονται και σχέση και επικοινωνία και σίγουρα ένα δημοκρατικό πανεπιστήμιο, το οποίο απειλείται.

Τώρα το να είσαι ΔΕΠ σημαίνει επίσης ότι κάνεις έρευνα. Μεγάλο κεφάλαιο αυτό. Μου αρέσει πάρα πολύ η έρευνα, είναι μοναδικό εργαλείο για την δουλειά, δημιουργικό και μπορεί πραγματικά να συμβάλει στην αλλαγή. Όμως η έρευνα δεν χρηματοδοτείται στην Ελλάδα ειδικά στις κοινωνικές επιστήμες. Ειδικά για θέματα που δεν τα «προτιμούν» οι εκάστοτε χρηματοδότες, αυτό το ξέρεις από πριν. Για παράδειγμα η έρευνα που έκανα τον χρόνο που μας πέρασε σε Αμερική και Γερμανία για το αν και πως προωθείται ο αντιρατσισμός στην εκπαίδευση της κοινωνικής εργασίας στα πανεπιστήμια αλλά και στα κινήματα στην κοινότητα. Ε οκ στην περίοδο της ανόδου της ακροδεξιάς ατζέντας και του Alt-right κινήματος νομίζω δύσκολο να βρεις χρηματοδότηση για αντιρατσισμό (γέλια).

Έχουμε δυστυχώς πολύ διοικητικό έργο το οποίο επίσης ο κόσμος δεν γνωρίζει με επιτροπές επιτροπάτα όπως τα λέμε πολλές φορές με τις συναδέλφισσες και συναδέλφους και άπειρη γραφειοκρατία που επιδεινώνεται. Και τέλος αλλά για εμένα πολύ σημαντικό είναι η σύνδεση με την κοινωνία. Αυτός ο ρόλος συχνά ξεχνιέται ή αν θες αλλοτριωνόμαστε και εμείς σιγά σιγά και κυνηγάμε καριέρες και προβολή ή παγιδευόμαστε σε έναν ελιτισμό του ανταγωνιστικού συστήματος μέσα στο οποίο δουλεύουμε γιατί και εμείς στον καπιταλισμό δουλεύουμε άρα θέλει πολύ δουλειά και αντιστάσεις για να μειώσεις όσο γίνεται την αλλοτρίωση.

Εντάξει εγώ με θεωρώ ακαδημαϊκό κατά λάθος(γέλια). Έδωσα πανελλήνιες στα 28 μου, έκανα διάφορες δουλειές πριν, αλλά αυτό που θέλω να δώσω έμφαση είναι το πως έχουμε στα πανεπιστήμια και την έγνοια να μεταδώσουμε αυτά που ξέρουμε οπότε δουλειά μας είναι να συμμετέχουμε και σε συνέδρια, αλλά και να είμαστε ενεργά μέλη της κοινωνία. Στην κατεύθυνση αυτή η συλλογική δράση είναι απαραίτητη για να αλλάξουν οι ζωές όλων μας προς το καλύτερο. Η συλλογική δράση δεν είναι μόνο καλύτερη για την ψυχική μας υγεία όπως ξέρουμε από την έρευνα εδώ και αρκετά χρόνια, αλλά είναι και ο καθρέφτης μας για την αλλοτρίωση μας και την «γυάλα» που ίσως να έχουμε παγιδευτεί θεωρώντας πως το κέντρο του κόσμου είναι η προσωπική επιτυχία και ευδαιμονία και ειδικά για την γυάλα του πανεπιστήμιου αυτό ταιριάζει απόλυτα.

Ως προς τα μισθολογικό μας, οι αμοιβές μας είναι πολύ χαμηλές σε σχέση με συναδέλφους/σσες μας στο εξωτερικό. Όταν τους λέω πόσα χρήματα παίρνω στην Ελλάδα για την δουλειά που κάνω δεν έχει υπάρξει ούτε ένας που να μην με κοιτάξει με τεράστια έκπληξη και να με ρωτήσει και γιατί κάθεσαι στην χώρα αυτή…Τελευταία και εγώ το αναρωτιέμαι…Η αλήθεια είναι όμως πως τα χρόνια της οικονομικής κρίσης που είχα πάλι αυτό το δίλημμα το 2012-2013 αποφάσισα να μείνω και να βοηθήσω κάπως στην Ελλάδα και μέσω δομών αλληλεγγύης όπως τα κοινωνικά ιατρεία αλληλεγγύης κλπ και μέσω της δουλειάς μου στο πανεπιστήμιο αλλά και να αντισταθούμε στην διάλυση της χώρας όσο αυτό ήταν δυνατό. Θυμάμαι πως μου απάντησα σε αυτό το δίλημμα του να φύγω ή να μείνω με την εικόνα πως δεν ήθελα να ξυπνάω σε μία άλλη χώρα με σταθερή δουλειά αλλά ξέροντας ότι πίσω έχουμε συσσίτια στις πλατείες λόγω πείνας. Οπότε έμεινα αλλά το Δημόσιο Πανεπιστήμιο όπως και η Δημόσια Υγεία έχει δεχτεί μεγάλη επίθεση και αυτό σημαίνει πως οι συνθήκες δυσχεραίνουν ολόενα και περισσότερο για όλο το προσωπικό των πανεπιστημίων, και νέους ερευνητές/ερευνήτριες και φοιτητές/τριες. Όλη την κοινότητα την πανεπιστημιακή δηλαδή.

Το χειρότερο είναι πως το έχουμε ξαναδεί το έργο αυτό να παίζεται σε επανάληψη στην Ελλάδα και γενικότερα στον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό: διάλυση, αποδυνάμωση των δημόσιων υπηρεσιών, εν προκειμένω των δημόσιων πανεπιστημίων, προπαγάνδα περί δήθεν μη ασφάλειας (στα 20 χρόνια που διδάσκω δεν έχω ούτε μία φορά κινδυνέψει σε οποιοδήποτε πανεπιστήμιο), υποχρηματοδότησή τους και ταυτόχρονα προώθηση των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Αυτή είναι η συνταγή. Όμως δεν σκοπεύουμε να τους παραδώσουμε το δημόσιο πανεπιστήμιο αμαχητί. Κάνουμε πολύ καλή δουλειά στα πανεπιστήμια μας και στην έρευνα και στην διδασκαλία και αυτό μας το αντανακλούν ιδιαίτερα τα πανεπιστήμια του εξωτερικού που συνεργαζόμαστε.

ΔΑ: Είπες ότι εργάζεσαι στο ελληνικό πανεπιστήμιο ήδη από το 2006, άρα υποθέτω ότι πρόλαβες την καλή, σε εισαγωγικά, εποχή. Θα μπορούσες να μου πεις τι διαφορές διαπιστώνεις, πώς ήταν τα πράγματα πριν την κρίση, πώς εξελίχθηκαν στη διάρκεια της και πώς είναι τώρα, στα μεταμνημονιακά χρόνια;

ΔΔΤ: Εμείς είμαστε survivors, δηλαδή όσοι επιβιώσαμε στην οικονομική κρίση – όχι μόνο οι εργαζόμενοι στα πανεπιστήμια, αλλά όλη η κοινωνία. Και το εννοώ κυριολεκτικά: αν κοιτάξει κανείς τις μελέτες για τις επιπτώσεις της κρίσης, είχαμε πάρα πολλούς θανάτους. Οι νεκροί μας κατά την περίοδο της λιτότητας δεν έχουν μετρηθεί και είναι πολλοί. Συσσίτια στις πλατείες είχαμε να τα δούμε από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Και αναγκαστήκαμε να οργανώσουμε συσσίτια στις πλατείες, γιατί ο κόσμος πείναγε. Και στα συσσίτια ήμασταν και εμείς οι ίδιες. Δεν ήταν για κάποιους άλλους, τους «undeserved poors» για να χρησιμοποιήσω λίγο από την ορολογία μας.

Στήσαμε τα κοινωνικά ιατρεία αλληλεγγύης, γιατί ο κόσμος πέθαινε. Δεν είχε πρόσβαση στα δημόσια νοσοκομεία, γιατί έπρεπε να πληρώσει για να πάει στα ιατρεία. Όποιος χρώσταγε στην εφορία, δεν μπορούσε να υποβληθεί σε χειρουργεία, καρκινοπαθείς δεν μπορούσαν να κάνουν χημειοθεραπεία. Τους νεκρούς αυτούς δεν τους μέτρησε κανείς. Με βάση μια έρευνα στα χρόνια της κρίσης, οι αυτοκτονίες αυξήθηκαν κατά 40%, ειδικά στους άνδρες, που είχαν παραδοσιακά ρόλο breadwinner και τον έχασαν αυτόν τον ρόλο.

Το τμήμα στο οποίο δίδασκα ως ωρομίσθια στην κοινωνική εργασία στο ΤΕΙ Πάτρας, έκλεισε σε μία νύχτα. Αποφάσισε η τότε κυβέρνηση ότι οι κοινωνικές επιστήμες είναι περιττές. Μάλιστα, επειδή εγώ ήμουν και συνδικαλίστρια τότε στο σωματείο και κάναμε πολλές κινητοποιήσεις, σε μια επίσκεψη μας στο Υπουργείο Παιδείας τότε. είχα την όμορφη εμπειρία να ακούμε διαφόρους συμβούλους με έπαρση και αμάθεια να καγχάζουν «Εσείς οι κοινωνικοί λειτουργοί τι ακριβώς πουλάτε, ποιο είναι το προϊόν σας; Δεν τις χρειαζόμαστε τις κοινωνικές επιστήμες».

Η οικονομική κρίση λειτούργησε ως ένα ωραίο άλλοθι λοιπόν για περαιτέρω ιδιωτικοποιήσεις, κόψιμο μισθών και συντάξεων, μείωση χρηματοδότησης για την κοινωνική προστασία κλπ. Αντίστοιχα έγινε και γίνεται και στα Πανεπιστήμια. Τώρα τα τελευταία χρόνια υπάρχει μία συστηματική προσπάθεια προώθησης των ιδιωτικών πανεπιστημίων μέσω της διαδικασίας που περιέγραψα πιο πάνω, υποβάθμισης και παράλληλα προώθηση ιδιωτικών.

Δεν τους βγαίνει όμως πολύ εύκολα βλ. την ακύρωση αδειών ιδιωτικών πανεπιστημίων πρόσφατα από το ΣτΕ αλλά φυσικά βλέπουμε πως η κυβέρνηση βιάζεται να αγνοήσει οποιαδήποτε ακαδημαϊκότητα και ως συνήθως την νομιμότητα για να προωθήσει τα ιδιωτικά. Εμείς ή αν θέλεις αρκετοί και αρκετές από εμάς υπερασπιζόμαστε το Δημόσιο Πανεπιστήμιο εμπράκτως, αυτό είναι να κάνουμε αυτή είναι η δουλειά μας η υπεράσπιση του Δικαιώματος στην Εκπαίδευση γιατί είναι κοινωνικό δικαίωμα και θέλουμε να διατηρήσουμε το υψηλό κύρος που έχουν τα πανεπιστήμια μας χωρίς να μετακυλούμε το κόστος λειτουργίας τους στις οικογένειες και στους ανθρώπους που σπουδάζουν. Έχουμε ευθύνη να αντισταθούμε και να αντιπαρατάξουμε και να υπερασπιστούμε την καταπληκτική

δουλειά που γίνεται στα Δημόσια Πανεπιστήμια. Θα έλεγα μάλλον πως δεν είμαι οπαδός του TINA (There Is No Alternative) τώρα που το σκέφτομαι (γέλια).

ΔΑ: Πιστεύω ότι υπάρχει μια αντίφαση στην κουβέντα για την ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μέχρι σήμερα, σε ιδιωτικά ΙΕΚ και κολέγια εντός της χώρας δεν πηγαίνουν συνήθως προνομιούχοι άνθρωποι, πηγαίνουν παιδιά από λαϊκές οικογένειες που ενδεχομένως να μην είχαν το οικονομικό ή πολιτισμικό κεφάλαιο για να σπουδάσουν μετά το σχολείο και που πήγαν σε τέτοιες σχολές για να αποκτήσουν μια ειδίκευση.

ΔΔΤ: Φυσικά. Έχουμε πολύ στο νου μας αυτούς τους ανθρώπους, γι' αυτό και αγωνιζόμαστε όλα αυτά τα χρόνια. Όταν μιλάμε για Δημόσια Πανεπιστήμια μιλάμε παράλληλα για καθολική δωρεάν εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες. Να θυμίσω ότι, εκτός από τα ιδιωτικά υπάρχουν και δημόσια ΙΕΚ ή ΣΑΕΚ όπως ονομάζονται με τον νόμο του 2024. Τι γίνεται όμως στην πράξη; Αρκετοί και αρκετές επιλέγουν ιδιωτικά γιατί στην πράξη δεν μπορούν να πάνε στην ειδικότητα που θέλουν που μπορεί να έχει υψηλή ζήτηση, ή επειδή τα ωράρια δεν είναι ευέλικτα για εργαζόμενους/ες κλπ.

Αν λοιπόν δούμε την συνολική εικόνα υπάρχουν διάφοροι έμμεσοι και άμεσοι τρόποι εκπαιδευτικής πολιτικής για να ωθήσεις τον κόσμο στον ιδιωτικό τομέα να το παρουσιάσεις παρουσιαστεί μάλιστα σαν ατομική επιλογή, ανεπάρκεια του Δημοσίου ή να πεις πως «λεφτά δεν υπάρχουν», για να παραφράσω την γνωστή έκφραση (γέλια). Πρόκειται ξεκάθαρα για πολιτική επιλογή ο σχεδιασμός και η ενίσχυση ή μη των δημοσίων καθολικά προσβάσιμων δομών σε πολλούς τομείς, εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική προστασία. Τι έγινε ας πούμε με την κοινωνικές υπηρεσίες στην Ελλάδα. Στην ουσία δεν είχαμε ποτέ αυτό που ονομαζόταν ως «κράτος πρόνοιας» με όλα του τα αρνητικά και τις αντιφάσεις του. Τι έγινε λοιπόν με τις κοινωνικές μας υπηρεσίες; Αντί να δημιουργηθεί ένα δημόσιο δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών στην κοινότητα όπου με διεπιστημονικότητα αλλά και κυρίως me την εμπλοκή της ίδιας της κοινότητας θα μπορείς να υποστηρίξεις π.χ. οικογένειες που λόγω παραμέλησης δηλαδή και λόγω φτώχειας τα παιδιά τους οδηγούνται στα ιδρύματα, να είσαι δηλαδή κοντά στους ανθρώπους και όχι σε κάποια απόμακρη γραφειοκρατική και υποστελεχωμένη κοινωνική υπηρεσία ακολουθήθηκε η άλλη οδός. Η τεράστια προώθηση των ΜΚΟ το 1990 με συρρίκνωση των δημοσίων υπηρεσιών και επιπλέον στις αρχές του 2000 η προώθηση των ΣΔΙΤ (Σύμπραξη Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέας) και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση εκεί δηλαδή που είναι ο νευραλγικός τομέας των κοινωνικών υπηρεσιών, η «πρώτη γραμμή» θα λέγαμε με τα κοινωνικά προβλήματα. Αν δούμε λοιπόν την κατάσταση σήμερα με την εγκατάλειψη των κοινωνικών υπηρεσιών και κατά συνέπεια των πολιτών καταλαβαίνουμε πως είναι ξεκάθαρα πολιτική επιλογή των προηγούμενων δεκαετιών.

ΔΑ: Θα ήθελα να σταθώ λίγο στις συνθήκες ζωής των φοιτητών και φοιτητριών που ανέφερες. Καταλαβαίνω ότι μιλάμε για full-time εργαζόμενους που ταυτόχρονα έχουν να φέρουν σε πέρας ένα πρόγραμμα σπουδών. Τι αλλαγές διαπιστώνεις σε σχέση με μια δεκαπενταετία πριν;

ΔΔΤ: Στα προπτυχιακά μας οι φοιτήτριες/τες εργάζονται. Όχι όλοι και όλες αλλά ένας μεγάλος

αριθμός είτε για να βοηθήσουν την οικογένεια τους είτε/και για να καταφέρουν να επιβιώσουν. Πληρώνουν πολύ ακριβά ενοίκια και αντί να ενισχυθεί η δημόσια στέγαση για φοιτήτριες/τες αντίθετα έχουν ενισχυθεί οι ιδιωτικές εστίες αφού αφέθηκαν φυσικά να μαραζώσουν πρώτα οι εστίες των πανεπιστημίων. Το ίδιο ισχύει και στο μεταπτυχιακό που εκεί θα έλεγα το 98% εργάζεται σε επισφαλείς συνθήκες, με φορτωμένο ωράριο, τεράστιες καθυστερήσεις στις πληρωμές σε κοινωνικές υπηρεσίες υποστελεχωμένες χωρίς εργαλεία στην ουσία για να υποστηρίξουν τους ανθρώπους βλ. ανυπαρξία οργανωμένης παιδικής προστασίας, εχθρική νομοθεσία και ρητορική κατά μεταναστριών, προσφύγων, τεράστιο έλλειμα κοινωνικής προστασίας, οικογένειες με μικρά παιδιά σε φτώχεια και βέβαια η άνοδος του ρατσισμού και της ακροδεξιάς που δημιουργεί ένα επικίνδυνο μίγμα στην κοινωνία.

Η πραγματικότητα τους λοιπόν είναι δύσκολη εξ’ αρχής, τουλάχιστον για μεγάλο κομμάτι. Παράλληλα όμως το πανεπιστήμιο η διαδικασία της μάθησης, της εμβάθυνσης και της ανάπτυξης κριτικής σκέψης απαιτεί χρόνο και ενέργεια. Έχω φοιτήτριες και φοιτητές που έρχονται κατευθείαν από την δουλειά στο μάθημα, κάποιες και κάποιοι από αυτούς χωρίς να έχουν καθόλου κοιμηθεί την νύχτα. Οι φοιτήτριες/τες μας δουλεύουν σεζόν στα νησιά, δεν κάνουν διακοπές, στα νησιά που κανείς μας σχεδόν πια δεν αντέχει να πάει στην Ελλάδα λόγω της ακρίβειας. Και αυτό δεν πρέπει να είναι έτσι, είναι λάθος. Η ίδια η χώρα εξαντλεί τους νέους και τις νέες της πριν καν ξεκινήσουν την ζωή τους.

Προσπαθούμε στα πανεπιστήμια να αξιοποιούμε σύγχρονα μέσα και χρήση τεχνολογίας και βέβαια με το AI έχουμε μεγάλες προκλήσεις μπροστά μας, για παράδειγμα υπάρχει διεθνώς πλέον η συζήτηση για την αναγκαιότητα να αλλάξουμε άμεσα τον τρόπο διδασκαλίας και αξιολόγησης. Όμως η κριτική σκέψη είναι το κλειδί και ειδικά για τις κοινωνικές επιστήμες το AI δεν τα καταφέρνει τόσο καλά (τουλάχιστον όχι ακόμη). Εμείς έτσι και αλλιώς, στις διαλέξεις μας προσπαθούμε όσο μπορούμε να εμπνεύσουμε, να αναπτύξουμε διάλογο και κριτική σκέψη και να παρακινήσουμε στην αναζήτησης της έγκυρης επιστημονικής γνώσης που απαιτεί διαλεκτική δηλαδή θέση-αντίθεση-σύνθεση απαιτεί και να μείνεις μόνος/η με τον/την εαυτό/η. Απαιτεί να «βουτήξεις» στην ανάγνωση επιστημονικών άρθρων και βιβλίων, να μην καταλαβαίνεις ορολογίες και να τις ψάχνεις να μάθεις για παράδειγμα τι σημαίνει οικονομική ανισότητα, να αμφισβητήσεις βεβαιότητες, να παλέψεις λίγο με τον εαυτό αλλά μετά γίνεται κάτι μαγικό. Μαθαίνεις, αλλάζεις μεταμορφώνεσαι και έχεις σίγουρα και καλύτερη αυτοεκτίμηση. Και όπως λέω και στις φοιτήτριες/τες μας, έ γίνεσαι και πιο ενδιαφέρον άνθρωπος δεν θα είστε σίγουρα βαρετές και βαρετοί στις παρέες (γέλια).

Είναι υπέροχη διαδικασία το να μαθαίνεις, σημαίνει ανοίγω ορίζοντες βγαίνω από τις comfort zone, αμφισβητώ το κυρίαρχο και το τι έχω μάθει, με τοποθετώ πάλι στον κόσμο και στο τέλος της ημέρας κατευθύνομαι ίσως σε μια ζωή με νόημα.

Αυτό για να γίνει χρειαζόμαστε όλοι και όλες καλύτερες συνθήκες. Η απαξίωση των Δημοσίων Πανεπιστημίων δεν μας αξίζει, δεν πρέπει οι άνθρωποι να πληρώνουν για να μαθαίνουν, η μάθηση δεν είναι προϊόν και σίγουρα δεν θέλουμε φοιτητές/τριες πελάτες, δεν δουλεύει αυτό το σύστημα.

Και να κλείσω με αυτό – ένα από τα πολλά ευρήματα - καθώς είμαι στην διαδικασία που γράφω τα αποτελέσματα της έρευνας που έκανα σε τμήματα κοινωνικής εργασίας σε πανεπιστήμια και οργανώσεις στην κοινότητα στην Γερμανία και Αμερική τον προηγούμενο χρόνο σχετικά με τον αντι-ρατσισμό όμως προέκυψαν και άλλα ενδιαφέροντα ευρήματα. Να πω καταρχήν κάτι που είναι μάλλον γνωστό, ότι δηλαδή στην Γερμανία τα πανεπιστήμια είναι δημόσια ελάχιστα ιδιωτικά και μάλλον χαμηλού κύρους τα δεύτερα, όπως το περιγράφουν οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα. Στην Αμερική πάλι οι φοιτητές/τριες πληρώνουν υπέρογκα ποσά στα ιδιωτικά βλ. για παράδειγμα 60.000 δολάρια τον χρόνο για ένα μεταπτυχιακό στην κοινωνική εργασία, το οποίο διαρκεί 2 έτη. Η κατάσταση αυτή ασκεί τεράστια πίεση σε φοιτητές/τριες που παίρνουν υπέρογκα δάνεια (όπως και στην Αγγλία), δηλαδή γίνονται υπόδουλοι των τραπεζών από 18 χρονών, τα πιο φτωχά στρώματα πάνε σε πιο υποβαθμισμένα πανεπιστήμια ή κολλέγια ή/και καθόλου σπουδές, όλοι και όλες με υψηλό στρες. Αυτά είναι γνωστά αλλά δεν ξέρω πόσο έχει συνειδητοποιήσει ο κόσμος τι σημαίνει ιδιωτικό πανεπιστήμιο και πως αν το επιτρέψουμε ως κοινωνία οι επόμενες γενιές θα ακολουθήσουν αυτό το παράδειγμα ζωής. Εκτός όμως αυτού το ιδιωτικό σημαίνει ότι σε ελέγχει ιδιώτης αλλά και ο governor του εκάστοτε state, αφού ως γνωστόν ναι μεν ιδιωτικά αλλά πάντα οι ιδιώτες τροφοδοτούνται έμμεσα ή άμεσα από το Δημόσιο. . Ένα από τα ευρήματα λοιπόν είναι πως ακριβώς και λόγω αυτού του τρόπου χρηματοδότησης των πανεπιστημίων/επιχειρήσεων η λογοκρισία κυριαρχεί σε μεγάλο βαθμό σε προγράμματα σπουδών αλλά και στις κοινωνικές υπηρεσίες, με σοβαρές επιπτώσεις στην Ακαδημαϊκή ελευθερία, επιστημονική έρευνα και Ελευθερία Λόγου…τα υπόλοιπα προσεχώς που λένε. Λοιπόν, τα πράγματα δεν πρέπει να είναι έτσι, αυτό είναι λάθος. Αυτό που χρειαζόμαστε είναι να εργαστούμε στην αντίθετη κατεύθυνση δηλαδή τα Δημόσια Πανεπιστήμια χρειάζεται να γίνουν πιο πολύ Δημόσια με πραγματικά δωρεάν Δημόσια Εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες. Στην κατεύθυνση αυτή χρειάζεται να εστιάσουμε και να δουλέψουμε, εντός και εκτός πανεπιστημίων.